

designed by freepik.com

10 Tips om te differentiëren in kleine vakken

Monica De Brabandere
Sara Van Torre
o.l.v. Lies Vandenbroele

Inleiding

Voor onze bachelorproef hebben wij een onderzoek uitgevoerd naar binnenklasdifferentiatie binnen kleine vakken in de basisvorming van het secundair onderwijs. We hebben hiervoor literatuurstudie doorgevoerd, enquêtes en interviews afgenomen.

Op basis van de conclusies uit het onderzoek hebben wij tien tips opgesteld voor leerkrachten die graag willen differentiëren binnen hun klas, maar niet weten hoe daar aan te beginnen. Met deze tips hopen we dat leerkrachten die open staan voor vernieuwing en differentiatie, de motivatie vinden om binnenklasdifferentiatie toe te passen in hun lessen.

We hopen dat deze brochure een hulp kan zijn.

Monica De Brabandere

Sara Van Torre

designed by freepik.com

Inhoudstafel

Inleiding	3
Inhoudstafel	5
Tips	7
Tip 1: Zie het niet te groots	7
Tip 2: Kennis van je leerlingen is noodzakelijk	8
Tip 3: Werk samen met collega's	9
Tip 4: Zie het leerplan niet als belemmerende factor	10
Tip 5: Handboeken bieden ook mogelijkheden tot differentiatie	11
Tip 6: Stap af van klassieke werkvormen	12
Tip 7: Durf experimenteren	13
Tip 8: Creëer een goed klasklimaat	14
Tip 9: Sta open voor nieuwe inzichten	15
Tip 10: Vraag de mening van je leerlingen	16
Conclusie	17

designed by freepik.com

Tip 1: Zie het niet te groots

Om te differentiëren worden er in de literatuur allerlei modellen beschreven, maar er zijn veel meer mogelijkheden dan dat. Waarschijnlijk differentieert u al tijdens de les, misschien zonder dat het echt zo bedoeld is. Denk maar aan een groepswerk waarbij één groepje wat meer uitleg krijgt dan de anderen. Of een leerling die wat meer tijd krijgt om zijn toets te maken. Deze vormen van differentiatie, namelijk differentiatie naar instructie en naar tempo, zijn relatief makkelijk in de lessen te gebruiken.

Daarnaast bieden ook heel wat (kleine) werkvormen mogelijkheden. Een groepswerk waarbij de opdrachten aangepast zijn aan het niveau van het groepje, taboewoorden aangepast aan het niveau van de klas, of een kwartet waar ook leerstof van een vorig thema verwerkt zitten, waardoor de sterker leerlingen meer uitgedaagd worden. Het zijn maar enkele voorbeelden.

Kleine werkvormen of aangepaste opdrachten kunnen ervoor zorgen dat differentiatie geleidelijk in je les geïntroduceerd worden. Een grote ommezwaai is dus niet nodig!

Tip 2: Kennis van je leerlingen is noodzakelijk

Je leerlingen kennen lijkt een logische stap, maar als leerkracht van een klein vak kan het een hele tijd duren voor de leerlingen kent. Misschien ken je ze pas na het eerste trimester. Toch is dit noodzakelijk. Differentiatie start immers vanuit de noden van de leerlingen. Die noden zijn veel ruimer dan eventuele (leer-)stoornissen. Ook interesses, leerstijl, ... zijn belangrijk.

De leerlingen bij naam noemen is een eerste maar belangrijke stap om hen te leren kennen. Het lijkt een vanzelfsprekend iets, maar als je de leerlingen maar één of twee uurtjes per week ziet, kan het een tijdje duren voor je iedereen bij naam kent.

Maak ook, buiten je lesuur, wat tijd voor een praatje met de leerlingen. Wanneer je hen in de gangen tegenkomt of tijdens een begeleiding van een schooluitstap, bijvoorbeeld. Zo leer je de interesses, voorkeuren, meningen van je leerlingen kennen. De leerlingen zullen zich daardoor gewaardeerd voelen, wat het klasklimaat ten goede komt, en je kan die informatie gebruiken tijdens de les. Een keuzeopdracht die aansluit bij hun interesses, een les die vertrekt vanuit hun eigen leefwereld, enz.

Om de leerlingen sneller te leren kennen, kan je ze een enquête laten invullen, waarin je bijvoorbeeld polst naar hun leerstijl. Ook een instapoefening kan een mogelijkheid zijn. Dan heb je een beter zicht op hun niveau en hoe ze de leerstof van het vorige jaar beheersen.

Tip 3: Werk samen met collega's

In heel wat scholen komen leerkrachten samen op niveau van vakgroepen, bijvoorbeeld om het examen of excursie op te stellen. Dus waarom ook niet voor binnenklasdifferentiatie? Samen basis- en uitbreidingsdoelen opstellen, een hoekenwerk maken, opdrachten van verschillende niveaus opstellen, enzovoort.

Daarnaast kan je ook samenwerken met collega's van andere (kleine) vakken. Waarschijnlijk hebben zij ook heel wat ideeën die jou op weg helpen.

Tip 4: Zie het leerplan niet als belemmerende factor

Alle leerplandoelen en vakgericht eindtermen moeten bereiken en daarbij misschien nog een werkboek moeten volgen of invullen. Reken daarbij nog een enkele lessen die wegvallen door schooluitstappen en dergelijke. Resultaat: meer stress voor de leerkracht en de leerstof wordt er aan een hoger tempo doorgejaagd. Differentiatie lijkt plots onmogelijk.

Toch is het leerplan een haalbare kaart. De vele uitbreidingsdoelen moet je niet gezien hebben en kan je eigenlijk dus schrappen. Of beter nog, laat enkel de sterke of snelle leerlingen deze doelen behalen.

Durf ook af te stappen van je handboek! De leerplandruk moet eigenlijk gezien worden in combinatie met handboekdruk. In handboeken worden alle leerplandoelen behandeld, ook de uitbreidingsdoelen.

Tip 5: Handboeken bieden ook mogelijkheden tot differentiatie

In de meeste handboeken wordt er ook gewerkt met uitbreidingsopdrachten. Vaak worden die met een symbooltje aangeduid. Als er op het einde van het hoofdstuk een kadertje 'wat moet ik kennen en kunnen' staat, zie die uitbreidingsdoelen daar ook vaak tussen staan.

Ook in de handleidingen worden soms mogelijkheden tot differentiatie omschreven. Ideaal dus als inspiratiebron, ook als je zelf je eigen cursus maakt.

Tip 6: Stap af van klassieke werkvormen

Doceren en onderwijsleergesprek zijn zeer nuttige werkvormen. Maar ze bieden niet veel mogelijkheden tot differentiatie. Probeer daarom soms af te stappen van deze werkvormen en probeer iets anders.

Werkvormen zoals BZL of projectwerk zijn daarvoor erg nuttig. Binnen deze 'grotere' werkvormen is het makkelijker om differentiëren naar bijvoorbeeld tempo en niveau.

Zijn deze werkvormen te groots om mee te beginnen? Probeer dan eens af en toe een kleinere werkvorm te introduceren in je lessen zoals taboewoorden of groepeer opdrachten.

Tip 7: Durf experimenteren

Durf dingen uitproberen. Geen enkele leerkracht geeft iedere les perfect zoals hij wil. Soms maak je fouten, soms loopt je les in het honderd. Maar dat is helemaal niet erg.

Je moet blijven nieuwe dingen proberen zodat je nieuwe inzichten kan opdoen en ervaringen rijker wordt.

Tip 8: Creëer een goed klasklimaat

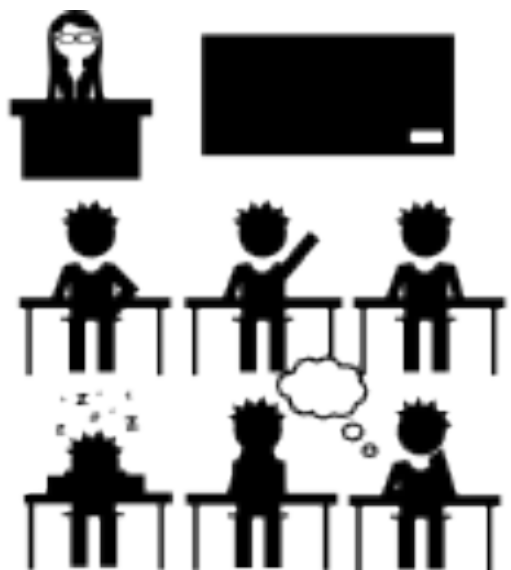
Een positief klasklimaat is zeer belangrijk, niet alleen om aan binnenklasdifferentiatie te doen maar ook gewoon om les te geven. Je moet er als leerkracht voor zorgen dat de leerlingen zich goed voelen tijdens je les. Ze moeten zich welkom voelen in een ongedwongen sfeer.

Eerst en vooral kan je ervoor zorgen dat je klaslokaal leuk en gezellig aangekleed is. Aardrijkskunde, geschiedenis en natuurwetenschappen zijn allemaal vakken die een eigen vaklokaal hebben, dit maakt het makkelijker om bijvoorbeeld kaarten, grote foto's,... op te hangen.

Daarnaast moet je als leerkracht een luisterend oor bieden. Je moet aanwezig zijn voor je leerlingen. Dit zorgt voor een vertrouwensband met wederzijds respect.

Als laatste tip willen we meegeven dat je veel aandacht moet besteden aan klasmanagement.

Als je een positieve klassfeer kan bereiken zal dit ervoor zorgen dat je de leerlingen makkelijker enthousiast kan maken voor binnenklasdifferentiatie.

Tip 9: Sta open voor nieuwe inzichten

Als je al even in het onderwijs staat, kunnen we best begrijpen dat de theorie omtrent differentiatie misschien ver in je achterhoofd zit of dat je vroeger hierover helemaal geen informatie hebt gekregen in de lerarenopleiding.

Schrik dus niet van dit onderwerp weg maar probeer hieromtrent informatie op te zoeken. Er bestaan veel online bronnen en boeken die concrete theoretische informatie geven over binnenklasdifferentiatie. Enkele aanraders zijn: Binnenklasdifferentiatie (Coubergs, Struyven, Engels, Cool, & De Martelaer, 2013) en Differentiatie in de klas (Heylen, Maes, & Van Gucht, 2013).

Maar ga ook verder. Heel wat leerkrachten in Vlaanderen maar ook in het buitenland zijn al even bezig met materiaal en werkvormen te ontwikkelen om te differentiëren. Ga dus zelf op onderzoek uit op het internet.

Tip 10: Vraag de mening van je leerlingen

Als laatste tip willen we de mening van de leerlingen zelf aankaarten. Als je zover bent in het proces dat je al differentiatie toepast in je lessen. Dan kan het belangrijk zijn om ook te polsen naar de mening van de leerlingen.

Het is belangrijk dat je luistert naar hun opmerkingen om je werkvormen of materiaal eventueel bij te werken. Stel concrete vragen aan de leerlingen en geef hen de vrijheid om hun echte mening te uiten. Het voordeel hiervan is dat je directe feedback krijgt.

Een tweede voordeel hiervan is dat de leerlingen zich betrokken voelen bij de les en de uitwerking ervan. Ze voelen zich gewaardeerd. En dit draagt op zijn manier weer bij tot een positief klasklimaat.

Conclusie

We willen graag leerkrachten zin geven om te starten met binnenklasdifferentiatie want we zijn ervan overtuigd dat vanaf leerkrachten de voordelen van binnenklasdifferentiatie zien bij hun eigen leerlingen, dat ze dit blijven doen.

Onze boodschap aan leerkrachten is dat ze moeten proberen om te differentiëren in hun lessen. Differentiatie is volgens ons dé toekomst van het onderwijs.

Bronnen

Coubergs, C., Struyven, K., Engels, N., Cool, W., & De Martelaer, K. (2013). Binnenklasdifferentiatie. Leuven, A: Acco.

Freepik. (2015). Graphic resources for everyone. Opgeroepen op mei 24, 2015, van Freepik: <http://www.freepik.com/>

Heylen, L., Maes, J., & Van Gucht, I. (2013). Differentiatie in de klas. Averbode: CEGO Publishers.

